

Doktorand : Mgr.Jana Vaňková

Název disertační práce : Psychotropní látky jako kulturní fenomén

Studijní program : Obecná teorie a dějiny umění a kultury

Studijní obor : kulturologie

Školitel : PhDr.Václav Soukup, CSc.

Oponent : Doc.PhDr.Martin Matějů

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

Mgr. Jana Vaňková předložila teoreticko – empirickou disertační práci s názvem „Psychotropní látky jako kulturní fenomén“. Tato práce je velmi rozsáhlá (196 stran), je věnována velmi závažné aktuální problematice dotýkající se primárně genetických a kulturních změn v lidském bytí.

Disertační práce je metodologicky i strukturálně uspokojivě uspořádána. Je v ní relevantně zvýrazněn kulturologický kontext a lze považovat za užitečné shrnutí následující po jednotlivých kapitolách. Práce je mnohovrstevnatá a interdisciplinární a zohledňuje zejména přístupy kulturologické, psychologické, sociálně psychologické, antropologické, sociologické, pedagogické, medicínské a aplikační.

Ve zvoleném tématu doktorandka akcentuje kulturní souvislosti a dopady používání psychotropních látek (dále jen používám zkratky PL). Možná, že by mohlo být více rozvedeno kulturně historické pojetí a užívání PL, jejich kulturní tradice a způsoby praktické aplikace jako nedílná součást kulturně podmíněného chování a životního stylu v jednotlivých kulturách. Autorka tuto oblast ve své práci stručně zmiňuje, soustřeďuje se však zejména (a opodstatněně) na kulturní souvislosti týkající se současnosti. To zejména z toho důvodu, že hlavní záměr disertační práce obsahuje popis, kulturní původ, analýzu používání PL v kontextu velmi závažného a fundovaného zamyšlení nad možnostmi prevence. Ta je adjustována a chápána zejména jako autorkou jasně konkretizované způsoby animace kultury a volného času v souvislosti s významem socializace a enkulturace v soudobém životním stylu české i zahraniční populace.

Výklad zvoleného tématu správně začíná terminologickou explikací fenoménu PL, zvážením a adjustováním kulturologického přístupu a vyznačením heuristických a především aplikačních cílů.

Součástí úvodních partií předložené disertační práce je nesporně nezbytný a relevantní diskurs nad nejednoznačným vymezením pojmu „droga“ a zvolení nehodnotícího používání tohoto pojmu. Následuje

specifikace omamných a psychotropních látek (PL), jejich typologie a zejména zdůraznění existence PL rituálních, jež jsou výrazně spjaty se vždy konkrétním a lokálně určitým kulturním kontextem.

Kvalitní a poučený je rozbor a analýza vzniku a užívání halucinogenních (opojných a omamných) látek a jejich vazba při užívání na specifické sociální skupiny, subkultury, generace a náboženské rituály. Zajímavý je exkurs do problematiky tématu kultury a umění jako drogy.

Logicky navazuje další tematický okruh věnovaný „závislosti“ jako negativního faktoru a možnostem její léčby obsažený zejména v kapitole zaměřené na zneužívání PL. Za invenční lze pokládat analýzu duchovních souvislostí a motivace ke zneužívání PL v důsledku krize moderní společnosti včetně velmi kontroverzního, avšak reálně existujícího způsobu dosažení „jinakosti“ životního stylu.

V následující části disertační práce autorka využívá konkrétních příkladů (či kaus) vybraných konsumentů (respondentů a informátorů). Zde se jedná o ilustrativní dílčí sondu obnažující vliv kulturního prostředí soustředujícího se na ženské osudy. Doktorandka poukazuje především na rozporuplný vliv kultury, rodinného prostředí a vrstevnických kontaktů.

Pátá kapitola zohledňuje problematiku jednotlivých druhů a forem intervence a prevence jako zatím nejúčinnějších prostředků „sociokulturní obrany“ vůči závislosti na PL.

Na tuto kapitolu navazuje stěžejní a velmi konkrétní část práce vycházející z objasnění kulturologicky dominantních účinků socializace a enkulturace jako stimulativních prostředků primární prevence zneužívání PL. Autorka správně odhaluje závislost těchto procesů na kulturních vzorech a na sociokulturní instituci rodiny na dalších mimorodinných faktorech a prostředích.

Jako účelně zapojenou kapitolu do řešené problematiky lze považovat praktickou část opírající se nejen o teoretické, ale především o vlastní poznatky získané při aplikaci kulturologie do řešení primárně

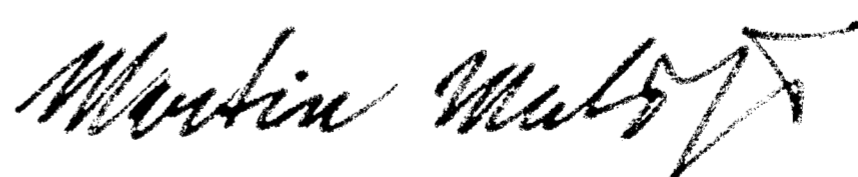
preventivních programů. Tato část disertační práce přináší ověření zvolených vybraných pracovních hypotéz na základě autorské praxe v experimentu „Malostraňák“ – školního klubu víceletého gymnázia v Josefské ulici (Praha 1) – zaměřeného na intervenci a animaci volného času středoškolských studentů.

Práce je zakončena celkovým shrnutím, závěrem a (což je sympatické) diskusí přinášející nové podněty a hypotézy, jež je zapotřebí dále naléhavě ověřovat. Dalším doplněním je souhrn podstatných příloh, výstižný abstrakt a rozsáhlý a pro dané téma reprezentativní seznam literatury.

Pro obhajobu má oponent následující náměty a otázky :

- má autorky vlastní zkušenosti s užíváním PL, s rozpoznáním závislosti na PL a její léčbou
- nakolik kritické oblasti ve vývoji soudobé společnosti mají souvislost s funkcí PL, včetně objasnění vlivu procesu globalizace
- vede užívání PL vždy ke stavu anomie a lze je považovat za primárně patologický jev
- nakolik je účinná profesionální pomoc ve srovnání s vlastní schopností korekce stávajícího negativního stavu u konzumentů PL a v čem je kulturologický profesionální způsob specifický
- jak doktorandka celkově hodnotí „úspěšnost“ či „problémy“ svého poměrně dlouhodobého působení ve zvoleném (velkoměstském) školním klubu

Disertační práci Mgr.Jany Vaňkové považuji za zdařilou a zodpovědně vycházející jak z teoretických zdrojů, tak z vlastní dlouhodobé praxe a zúčastněného pozorování. Vzhledem k tomuto pozitivnímu hodnocení ji plně doporučuji k obhajobě.

Doc.PhDr.Martin Matějů

V Praze 3.5.2007